

Проблеми екології і роль бібліотек в екологічному вихованні населення

(Огляд)

Житомир 2017

Проблеми екології і роль бібліотек в екологічному вихованні населення [Текст]: Огляд / ЖОУНБ ім.О.Ольжича, Наук.-метод.відділ; [Уклад.О.В.Костюченко]; Ред.вип. Г.Й.Врублевська. – Ч.2. - Житомир, 2016. – 29с.

Видання, що продовжується та буде складатися з 3-х частин, підготовлене на основі матеріалів з питань еколого-просвітницької діяльності бібліотек Житомирщини. У першій частині видання вміщені публікації, які розкривають нові можливості діяльності бібліотечних закладів Житомирщини у цьому напрямку; адресоване спеціалістам бібліотечної справи та усім, хто працює у напрямі екологічного виховання та освіти.

Укладач О.В.Костюченко
Комп'ютерний набір
О.В.Костюченко
Редакція Г.Й.Врублевська

Ємільчинський район:

**Екологічне виховання молоді –
майбутнє держави.**

Людина і природа... - вічна і актуальна тема. Та ніколи вона не стояла так гостро, як у наші дні, коли загроза екологічної кризи, а може, й катастрофи, нависла над людством і проблема екологізації матеріальної і духовної діяльності людини стала життєвою необхідністю. Щоб у читачів виникла потреба захищати тваринний і рослинний світ, не допустити його повного зникнення і знищення, треба навчити їх любити. Для цього в бібліотеках району організовуються різні масові заходи, книжкові виставки, усні журнали, бесіди, вікторини, повідомлення. Свідоме і бережне ставлення кожної людини до природи можливе тільки при наявності екологічної культури, широких екологічних знань. Основне завдання бібліотек Ємільчинського району не тільки зробити інформацію про екологічну та природоохоронну діяльність доступною для читачів, а й намагатися донести до них злободенність цієї проблеми, довести необхідність по-іншому ставитися до оточуючої нас природи.

До Всесвітнього дня Землі, до Дня довкілля Яблунецькою бібліотекою було оформлено книжкову виставку «Природа – вічне джерело нашого життя», інформаційно-екологічну годину «Довкілля б'є на сполох»(Яблунець). Разом з БК та селищною радою було організовано музично-театралізоване свято «Сьогодні свято Купала завітало до нас». Це свято єднання з чистою незайманою природою. Не можна чекати милості від природи після того, що ми з нею зробили, тому ми зверталися до всіх присутніх зі словами усвідомлення того, що, руйнуючи навколишнє середовище, суспільство нищить своє майбутнє. На захист довкілля треба піднімати свій голос людям: на різних

континентах, різного віку, різної професії. Ми закликали присутніх, щоб в Україні нова екологічна свідомість стала невід'ємною частиною свідомості громадян нашої держави, щоб усі відчували свою причетність до справи збереження довкілля. В театралізованому дійстві були задіяні такі герої, як Водяний, Лісовик, Мавка та інші. Звучали вірші українських поетів про красу природи та пісні у виконанні працівників культури та дітей. Проводили різні конкурси, розваги та ігри.

У квітні ми відзначаємо День Землі та День довкілля, саме в цей період, протягом 14-22 квітня, у Барашівській сільській бібліотеці проходив тиждень підвищення екологічної культури для читачів під назвою «Все на землі треба берегти». Протягом тижня у бібліотеці проводились екогодина «Природа безмежна, таємнича і незбагненна», екобесіда «Срібні ключі землі моєї», тематичні бесіди «Екологія повсякденності – запорука якісного життя» та «В долонях Всесвіту – Земля», «Екологічне виховання молоді – майбутнє держави». Бібліотека активізувала роботу з підвищення екологічної культури серед учнів Барашівської ЗОШ. Передача знань про природу через книгу,

зосередження уваги на проблемах екології, розкриття естетичної цінності природи, екологічна просвіта представлена була через такі заходи: для учнів середніх класів проводились екогодини «Я не зірву в полях ромашку, бо їй так

хочеться цвісти», «Хай вічно струмує чиста вода». В бібліотеці було проведено перегляд літератури «Скарби заповідної природи України». Степанівська бібліотека провела бесіду: «Цікаве і корисне про природу», У рамках Дня довкілля бібліотекою села Неділище було організовано конкурс дитячих

малюнків «У контактi з природою», оформлено тематичні полиці: «Долоня всесвіту – Земля», «Жива душа – зелений дивосвіт», «Природа в поезії», проведено ряд бесід «Планета в небезпеці», «Заповідними стежками України», «Нам із Землею разом жити». Серединською сільською бібліотекою проведено годину екології «Жива душа Природи».

Задля сприяння екологічній освіті Підлубівська бібліотека разом з учителем економіки провела екологічні дебати «Екологія та економіка: чи можливий компроміс». Діти ділилися своїм баченням впливу технічного прогресу на природу і пропонували своє бачення вирішення проблеми; спираючись на наукові вирішення цієї проблеми, також провели диспут «Природа і душа: екологічне мислення». «Чиста водиця – всього світу цариця» - під такою назвою провели екологічну годину члени клубу «Веселка» Підлубівської сільської бібліотеки. В бібліотеці оформлена книжкова виставка «Цей чарівний світ природи». У В.Цвілянській бібліотеці розміщена книжкова виставка «Моя найкраща у світі сторона – чарівна, неповторна Україна».

Степанівська сільська бібліотека провела годину роздум «Здоров'я природи - здоров'я людини». Дітям розповідалося про

навколишнє середовище та

тісний зв'язок людини з природою. Також йшла мова про те, як потрібно оберігати природу, вносити свою часточку у збереження навколишнього середовища. Під час заходу провели бесіду «Цікаве і корисне про природу». Природа – наш дім. Дім, в якому ми живемо. Дім, частиною якого ми з вами є. І від того, як ми будемо у цьому домі жити, як будемо себе поводити, і залежатиме наше майбутнє життя.

Милували око вишиті рушники, скатертини, серветки та композиції з квітів.

Протягом року в Р. Іванівській сільській бібліотеці було оформлено ряд тематичних полиць: «Вітаміни на вашому столі », «Задумано природою – створено людиною», тематичний перегляд літератури «Аптека лісу і поля», проведено екологічну годину «Зона уваги: чиста вода» - розповідь бібліотекаря учням 9-11 класів про бережне ставлення до води. Працівники Кулішівської бібліотеки підготували огляд літератури «Знайди в рослині порятунок», підібрали літературу про лікарські рослини та використання їх в косметичці. Протягом травня 2015р. в с. Куліші проходив місячник військово-патріотичного виховання молоді. В кінці місячника було висаджено дерева на стадіоні с.Куліші.

З метою пропаганди екологічних знань в Ємільчинській центральній районній бібліотеці було проведено екологічний еккурс «Пізнай довкілля рідної Житомирщини». Працівники бібліотеки розповідали про таємниці цілющих рослин Полісся, заповідні місця Житорського краю, а члени клубу «Джерело» читали вірші на природничу тематику. Було оформлено книжкову виставку «Палітра рідної

природи». Також відбулася зустріч з місцевими пасічниками – пізнавальна година «Пахне медом Полісся».

В бібліотеці оформлено книжкову виставку «Земля – людина – хліб», тематичні перегляди «Скарбами землі зігріті», «Земля моя – планета чарівна», проведено огляд літератури «Запах зілля з бабусиних долонь», викладка літератури «В долонях Всесвіту Земля», екологічний тренінг «Щедрий голос природи змалку слухаю я».

Людина і природа – це у всі часи гармонійне поєднання, бо людина – це частина природи. І саме природі ми зобов'язані своїм існуванням, своєю досконалістю. Зараз люди взаємопов'язані з природою як ніколи. Навіть такі найпростіші речі, як хліб і вода, без яких ми не можемо прожити, дає нам матінка-природа. Поступово ми стали замислюватись над тим, що природа – це наша домівка. Поруч з поняттям «екології» як науки про природу, що оточує нас, виникло таке поняття, як «екологія душі».

До Всесвітнього дня лісу для учнівської молоді ЗОШ №1 працівники центральної районної бібліотеки провели екологічно-пізнавальну подорож «Стежками рідного краю». Про користь лісу розповів лісничий Держлісгоспу Горбатий В.С. Ліси очищають атмосферу та насичують її киснем, надають людині можливість дихати на повні груди, постачають деревину, паливо, будівельний матеріал та просто тішать око своєю красою. Лісничий нагадав народну мудрість: «Зрубав одне дерево – посади п'ять». Він закликав сказати «НІ!» безгоподарському ставленню до природи.

Цікаво і змістовно звучала розповідь любителя-грибника, директора районного краєзнавчого музею Дворецького В.В., який безмежно любить свій край, свою землю, а до лісу в нього особливе ставлення. В його розповіді звучала інформація про їстівні та отруйні гриби, їх харчові і лікувальні властивості та про ліс, з його таємницями і несподіванками, тими життєвими силами, які лікують душу, продовжують життя.

З питанням охорони навколишнього середовища виступив еколог Дем'янчук В. В., який підкреслив, що збереження усіх видів рослин має велике

наукове і практичне значення. Багато рослин, на які раніше не звертали уваги, виявилися цілющими. То ж знати, любити і берегти природу потрібно кожному.

Бібліограф бібліотеки Лашевич А.В. провела ерудит-лото «Чи знаєш ти свій рідний край?». Під час спілкування з'ясувалося, що багато учнів знають рослинний світ своєї місцевості та вболівають за його долю. На завершення була презентована виставка «Живої природи душа промовляє», де розміщений рекомендований список літератури «Гармонія людини і природи». Працівники бібліотеки надали користувачам бібліографічні довідки на теми: «Екологічні аспекти сьогодення», «Вплив радіації на навколишнє середовище», «Правові аспекти охорони довкілля», «Дивосвіт рідної природи», «Охорона навколишнього середовища – запорука здоров'я людини»...

Надзвичайну естетичну насолоду отримує мабуть кожен, хто має можливість ознайомитися з живою природою. На бібліотечний диліжанс «Народні символи України», який відбувся в читальній залі ЦРБ, прийшли учні-старшокласники гімназії. Про рослинні символи України, такі як верба, барвінок, калина, дуб тощо, про їх цілющі властивості, використання в побуті, символічне значення та їх охорону розповіли працівники бібліотеки. Також прозвучала інформація про те, що більш як 1500 видам рослин загрожує зникненню, а у світі вже втрачено 1200 видів тварин.

Тваринний світ також досить різноманітний і цікавий. У багатьох думках в козацькі часи оспівували козака і тут же згадували його коня. Ластівка є символом матері. Символом туги за рідним краєм є журавель. Такий він тваринний і рослинний світ – світ символів краси, могутності, життєвої долі, рідної домівки... До уваги шкільної молоді було представлено книжкову виставку «Світ природи – мудрий і чарівний». До Дня Сонця проводилась бесіда «Сонце – це світло, Сонце – тепло, Сонце – усього життя джерело».

Чорнобиль. Цю трагедію неможливо стерти з пам'яті. Адже її наслідки ми досі відчуваємо у власному житті. Чорнобильська трагедія – одне з найстрашніших лих не тільки

для України, а й для усього людства. І волею долі епіцентром ядерної аварії стала саме наша багатостраждальна українська земля. Кожного року ми повертаємося в пам'яттю до незабутніх трагічних подій, щоб ще раз досягнути, кому зобов'язані мирним небом над головою, можливістю жити і рости дітей та онуків. Віддаємо данину шани і вдячності тим, хто пожертвував

найдорожчим, хто пішов у вічність заради життя і майбутнього свого народу та всього людства. З метою виховання небайдужості до минулого і майбутнього своєї держави, співчуття до чужого болю, Барашівською бібліотекою було проведено вечір

пам'яті «Чорний біль над білим цвітом», огляд літератури «Чорнобиль – чорна квітка пам'яті». Степанівська бібліотека оформила книжкову виставку: «Біль Чорнобиля з роками не зникає». В. Яблунецька сільська бібліотека провела годину спілкування «Стежинами Чорнобильського лиха», оформлена тематична полицка і виставка малюнків «Відлуння Чорної біди». Неділищенська сільська бібліотека оформила годину пам'яті До Дня Чорнобиля «Чорнобиль... Скорбота пам'яті людської»; була оформлена книжкова виставка «Чорнобиль людство не забуде», Р. Іванівська сільська бібліотека провела годину-спомин «Чорнобиль... скорбота пам'яті людської». Бібліотека села Куліші спільно зі школою та БК провели годину-реквієм «Чорнобиль – рана невилгойна». Були запрошені ліквідатори та вдови померлих. Учасники заходу прочитали вірші, теплими словами звернулися до присутніх. На захід був запрошений священик місцевого храму отець Павло.

Тема Чорнобиля сьогодні, напередодні 30-ї річниці жахливої аварії, звучить з особливою гостротою та актуальністю. Ще не загоїлися рани і досі вривається в душу слово «зона». Але велика трагедія розбудила нашу совість, яка не дає жити спокійно, не дає забути про події 30-річної давнини.

м. Коростень:

Проблеми екології і роль бібліотек в екологічному вихованні населення

Людина і природа... Філософи, поети, художники усіх часів і народів віддали данину цій вічній і актуальній темі. Та ніколи вона не стояла так гостро, як у наші дні, коли загроза екологічної кризи, а може й катастрофи, нависла над людством і проблема екологізації матеріальної і духовної діяльності людини стала життєвою необхідністю.

Людина і суспільство повинні докорінно змінити своє ставлення до природи та її ресурсів. Вже декілька років поспіль бібліотеки ЦБС м. Коростеня активно працюють над комплексною програмою «Землі краса, краса життя», що спрямована на розширення знань читачів про екологічну безпеку, здоровий спосіб життя людини, інформації про стан навколишнього середовища і про використання природних ресурсів.

Важливими складовими екопросвітницької роботи є:

- вивчення проблеми екологічного стану нашого регіону;
- урахування вікових, індивідуально-психологічних особливостей користувачів бібліотек;
- вибір оптимальних і ефективних форм, методів і прийомів екологічного виховання за допомогою науково-популярної, пізнавальної та художньої літератури;
- сприяння участі молоді в охороні і поліпшенні природного середовища своєї місцевості.

Бібліотекарі системи постійно співпрацюють з місцевими державними і громадськими екологічними організаціями, спеціалістами-екологами, санітарними лікарями, екологічними центрами для школярів, закладами освіти. Запрошують представників цих організацій на масові заходи, які готують для своїх користувачів.

Працівники відділу комплектування і обробки літератури ЦБС якісно формують бібліотечні фонди екологічної тематики. У бібліотеках є

найнеобхідніші типи видань з екології: кодекси Законів України, словники, практичні коментарі, підручники, довідники, навчальні посібники, а також періодичні видання: «Країна знань», «Юний натураліст», «Дім, сад, город», «Колосок», «Сонце сад», «Риболов» та ін.

Завдяки тісній співпраці з відділом надзвичайних ситуацій фонди бібліотек ЦБС поповнились великою кількістю (більше 300) примірників літератури відповідної тематики. Це були книги, розраховані як на дорослого користувача, студента, так і на дітей.

Періодично проводиться вивчення книжкових фондів та готуються матеріали, аналізуються укомплектованість та використання книжкових фондів даної тематики в структурних підрозділах ЦБС. Вивчення показує, що бібліотеки в повній мірі забезпечені літературою природознавчого характеру, ця література користується попитом у користувачів. І тому користувачі можуть знайти у бібліотеках інформацію практично з усіх видів екологічної та природоохоронної діяльності, а бібліотекарі використовують її для підготовки та проведення масових заходів.

З новими надходженнями літератури природничого та екологічного характеру бібліотекарі знайомлять користувачів, складаючи списки групового та індивідуального інформування. Списки літератури по груповому інформуванню складаються бібліотеками-філіями № 5 та №3 для учнів-членів екологічного клубу «Екос». По темі природа та екологія інформують читачів в бібліотеках-філіях №1, №2, №3, № 5, №7, №8 та в ЦБ.

Ще одна з форм бібліографічної роботи з читачами – це складання рекомендаційних списків літератури, які допомагають їм орієнтуватися в різноманітті книг з екології. Наприклад, теми списків: «Людина, екологія, здоров'я: погляд у майбутнє» та «Чорнобиль. Трагедія. Пам'ять» (б-ф №2); «Галерея кімнатних рослин», «Буду я природі другом: милуюся, оберігаю, прикрашаю», «Біль і тривоги Чорнобиля» та «Природа – наш дім» (б-ф №3); «Екологія в енциклопедіях для дітей» (б-ф №8); «Все про лікарські рослини» (юнацький абонемент ЦБ). Бібліографом ЦБС до загальносистемного дня

інформації «Екологія Житомирщини: тривоги і надії» був складений рекомендаційний список літератури «Екологія – дзвони сьогодення». У своїй роботі бібліотекарі можуть скористатися рекомендаційними списками літератури, які підготувала бібліограф, а саме: «Стратегія подолання глобальних екологічних загроз», «У полоні екологічного лиха». Два рази на рік інформаційно-бібліографічний відділ готує експрес-бюлетень «Екологічний барометр Коростеня», увесь матеріал з екологічних та природознавчих тем зібраний у тематичній краєзнавчій папці «Екологічні проблеми Коростеня».

Серед інформаційно-бібліографічних заходів, які проводились бібліотеками системи в останні роки з теми збереження та охорони природи, були такі: до Всесвітнього дня водних ресурсів День бібліографії «Вода – джерело життя нашого», бібліографічний огляд науково-популярної літератури «Медові ріки: бджільництво України» (ЦБ); День бібліографії «Чорний біль над білим цвітом» до Дня Чорнобильської трагедії (б-ф №3); День інформації «Чорнобиль: трагедія, подвиг, пам'ять» (б-ф №5), бібліографічний огляд літератури «Чорнобиль не має минулого» (б-ф №7).

Щорічно в кожній бібліотеці працівники виконують велику кількість бібліографічний довідок саме з екології, охорони природи та з природокористування, які фіксуються у зошиті обліку бібліографічних довідок.

В ЦБ та бібліотеках-філіях розробляється та поповнюється довідково-бібліографічний апарат. У систематичній картотеці статей та краєзнавчій картотеці виділені рубрики: 20.1 «Людина і навколишнє середовище» та 28.08 «Охорона навколишнього середовища».

«Жити щасливо і жити з Природою – одне й те ж» - писав римський мислитель Сенека. І це дійсно так, бо ми сьогодні як ніколи не повинні залишатися осторонь таких важливих питань, як екологічне виховання. Сучасні бібліотеки зараз вважаються носіями екологічної культури, а бібліотечні працівники займаються екологічним просвітництвом серед мешканців нашого міста.

Методист ЦБС всіляко допомагає колегам у екопросвітницькій роботі і готує для них семінари-практикуми, методичні дні, години професійних знань та ін. Так, проведений семінар-практикум «Бібліотеки міста в системі екологічної освіти підростаючого покоління» мав на меті ознайомити бібліотечних працівників з новими формами роботи в екологічному вихованню користувачів та ознайомити із заходами та міськими програмами даної тематики. Другою сторінкою практикуму була презентація роботи клубу «Юні любителі природи», що діє при бібліотеці-філіалі №1 для дітей ім. Л.Українки. А ще методист запросила на зустріч лікаря-консультанта Чаленко Н.В., яка працює в українській компанії «Нове життя». І на останок з колегами була проведена екологічна гра.

Семінар «Моніторинг еколого-просвітницької культури в бібліотеках ЦБС» підвів підсумки роботи бібліотек системі щодо екологічної роботи та зорієнтував працівників на нові інноваційні форми роботи з використанням новітніх технологій.

Методико-бібліографічний відділ здійснює консультаційну й практичну допомогу бібліотекарям у підготовці до бібліотечних заходів природоохоронної тематики. В останні роки були підготовлені такі розробки сценаріїв: усний журнал «Природа і ми», вечір пам'яті «І все перекреслив урановий атом», екологічна подорож «У країну барвистих квітів»; методичні поради до Дня Землі «Земля – колиска, одвічний людський біль», рекомендаційний методичний матеріал «Правила поведінки у природі» та ін.

А ще методист цікаво та креативно підходить до питань даної теми і готує для своїх колег різноманітні матеріали, які пропагують питання екології та охорони навколишнього середовища. Так, до Дня птахів була підготовлена інформаційна година «У нашому серці є і для птахів тепло», до Всесвітнього дня охорони навколишнього середовища – літературно-туристичний журнал «Аліс і справді чарівний», година спілкування «Гармонія взаємин людини з природою» та ін.

Болючою раною для України і особливо для нашого міста залишається Чорнобильське лихо. Бібліотеки ЦБС у своїй роботі кожного року звертаються до цієї теми. Біль за трагічну долю понівеченої землі не вщухає. Як подолати це лихо? Як зберегти нашу землю для нащадків? Чому навчив нас саме цей трагічний урок? Чи можна відродити землю без відродження душі? На всі ці питання бібліотечні працівники намагаються знаходити відповіді, організовуючи різного плану заходи для жителів міста.

Задля вшанування учасників ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС методистом ЦБС був підготовлений сценарій вечора-вшанування «Вола чорнобильська пересторога: людство, зупинись!». Захід був проведений у стінах ЦБ ім. М. Островського, на який були запрошені представники місцевої влади, учасники ліквідації, син ліквідатора-земляка, талановитого письменника та журналіста Валерія Нечипоренка та просто жителі міста. Ми відчуваємо цю біду, бо і досі проживаємо на території чорнобильського лиха. Ми пам'ятаємо цих людей, які врятували всіх нас, весь світ від радіації, бо ця катастрофа ще довго буде відчуватися важким відлунням в наших серцях.

Година пам'яті «Земля Чорнобильська гірчить в полях і ріках. Та ми живі і будем жити в краю навіки», яка була проведена у стінах ЦБ, розкривала для користувачів тему найстрашнішої катастрофи минулого тисячоліття, аварії на ЧАЕС. На заході згадали людей, які брали участь в ліквідації наслідків аварії, а ще була підготовлена книжкова виставка «Чорнобиль: вічний біль землі». На виставці розміщені книги з документальними матеріалами, зі спогадами очевидців цієї трагедії, фотографії тих, хто ціною власного життя врятував світ, а також вирізки окремих статей з періодичних видань, які зібрані в тематичні папки.

В рамках місячника екологічних знань у читальній залі ЦБ була проведена поетично-літературна композиція «Дзвони печалі у творчості Ліни Костенко». Присутні на заході змогли познайомитися із творчістю Ліни Костенко, яка близько до душі сприйняла Чорнобильське лихо, неодноразово сама особисто була в зоні обов'язкового відселення як член експедиції зі збереження

пам'яток чорнобильської культури. До цього заходу бібліотечні працівники підготували книжкову виставку «Чорнобиль не має сьогодні меж». Захід супроводжувався слайд-презентацією, впродовж усього вечора звучали вірші Л. Костенко на екологічну тематику.

В бібліотеці-філіалі №7 проходила година-реквієм «Задзвонили в Україні Чорнобильські дзвони», на якій бібліотекар ознайомила читачів з літературою даної тематики та провела бесіду-застереження «Плаче ранена земля і все навкруг благає нас про порятунок». Присутні мали змогу перелистати книги, які виставлені на книжкову виставку.

Вечір запитань і відповідей «Чорнобиль...І бринить у слові цім і жаль, і відчай нашої держави...» цікаво проходив у бібліотеці-філіалі № 6. До цього заходу був підготовлений тематичний перегляд літератури. Серед комплексних форм популяризації екологічних знань в міській ЦБС бібліотека-філія №5 провела день екологічної книги «Екологія і світогляд» з членами шкільного клубу «Екос».

Розширити та поглибити екологічні знання учні середнього та старшого шкільного віку мали змогу під час години екологічних роздумів «Екологічні дзвони сьогодні» (б-ф №5), літературно-екологічного вечора «Оберігайте, охороняйте і примножуйте це диво, ім'я якому – природа» (ЦБ), літературно-екологічної вітальні «Складаймо цю величну оду про цілющу живу воду» (б-ф №2), екологічного уроку «Природа і ми: живе одвічне коло», квітковий вернісаж «Світ квітів – найбільше диво природи», хвилинка етикету «Кому і як дарувати квіти?» (б-ф №6), години природолюбів «Лелеки, лелеки, вертаються

здалека. Цілюють цю землю свою», екскурс у природу «Сто секретів про звірят для допитливих малят» (б-ф №7), години практичних порад «Почуй голос птахів» (б-ф №4), просвітницької години «Земля – це казка, надзвичайне диво! І диво все, що тут живе на ній» (б-ф №2), екологічної мандрівки «Слухаємо душу природи, подорожуючи країнами», інформ-хвилинка «Шукайте лікаря в природі» (ЦБ).

Часто бібліотечні працівники звертаються до такої теми, як охорона лісу. Користувачів знайомлять з рослинним і тваринним світом наших лісів, виховують у юних користувачів дбайливе та відповідальне ставлення до лісових багатств. Бібліотекарями були організовані такі форми наочної популяризації книжкових фондів: книжкова полицка «Різноманітність і багатство наших лісів» (ЦБ), виставка-подорож «Покотився клубок в лісове царство» (б-ф №8). На захист лісів бібліотека-філія №3 провела годину природознавства «Шумить верхами буйний ліс», бібліотека ім. Л. Українки підготувала усний журнал «Легені планети», а також заочну екскурсію «Ліси – багатство і окраса» та екологічний конкурс для читачів «Ліс в літературі, музиці, мистецтві». Бібліотека-філія №2 підготувала життєвий портрет науковця «Хазяїн зелених скарбів» (до 190-річчя від дня народження українського біолога і лісівника М. Ходецького).

У роботі з дорослими читачами бібліотекарі використовують форми роботи та теми проблемного характеру. Це діалогові та дискусійні заходи, які були проведені в бібліотеках ЦБС: екологічний діалог «Чисте повітря, чиста вода – безпечне життя», проведений б-ф №5 спільно з екологічним клубом «Екос», година екологічних роздумів «Ми люди, поки є природа» (б-ф №5), бесіда «Вода для кожного – життя, нема без неї майбуття», (б-ф №4), екологічний діалог «Торкнись краси природи серцем!» (б-ф №2), вечір запитань та відповідей «Основа нашого життя – вода» (б-ф №6), екологічний діалог «Дякували нам синички за тепло і годівнички» (б-ф №3).

До десятиріччя акції «Вода для життя» бібліотека-філіал № 6 у співпраці із спортивним клубом «Сузір'я» провели круглий стіл «Складаємо оцю оду про

цілющу живу воду». Бібліотекар зупинилася на питанні значення води в природі та житті людини. «Гімн воді» прозвучав у виконанні учениці ЗОШ №13. У роботі круглого столу взяли участь і історик, і лікар, і еколог, і хімік, і народознавець, і географ. А спеціаліст спортивного клубу «Сузір'я» ознайомила всіх присутніх з водними видами спорту і пояснила, як треба загартовуватись. Крім цього, присутні розгадували загадки, пояснювали українські прислів'я про воду.

Презентацію нових книг з екологічної тематики проводили у б-ф №6 (В. Стефанік «Оленчина ботаніка»). Презентація книги В.Васильчука пройшла у бібліотеці ім. Л.Українки «Світ казковий та невигаданий».

Окрім традиційних форм роботи, бібліотекарі шукають нові підходи, впроваджуючи нові, сучасні форми роботи. Наприклад: поле чудес «Я пізнаю світ» та екзо-тур «Мешканці тасманійських джунглів» (б-ф №1), літературне лото «Світ природи у літературі» (б-ф №4), екохроніка «Природа посилає SOS» (б-ф №5), зустріч у фітобарі «Ми – рослини. Знайте нас та пам'ятайте. При потребі нас висівайте» (б-ф №6), екологічна заочна відеомандрівка «Живі смарагди України» (за сторінками Червоної книги), інтелектуально-розважальна програма «Літо в стилі ЕКО», яка містила еко-вікторину про цілющі трави «Царство зелене усім нам відоме – зовсім воно не далеко від дому», бесіду-гру про рослини України «Вони живуть в легендах», квітковий вернісаж «Що скаже свіжих квітів жмут». На завершення проводились рухливі ігри.

З метою екологічної просвіти оформлюються різні види книжкових виставок, відкриті перегляди, тематичні полиці: виставки-застереження «Уроки Чорнобиля людству» (б-ф №5), «Чорнобиль. Дзвони. Чорна дата. Тяжка, гірка пече розплата» (б-ф №2), виставка-роздум «Людина і природа – союзники чи вороги?» (б-ф №4), виставка-дослідження «Земля – це казка, надзвичайне диво!» (б-ф №2), виставка-альбом «Різнокольорова книга природи» (б-ф №8), книжкові полицки: «Довкілля: дзвін тривожний сьогодення» (б-ф №7), «Водиця – усьому цариця» (ЦБ), перегляди літератури: «Будь природі другом» (б-ф

№6), книжково-ілюстративна виставка-пам'ять «Тепер тут зона, а була земля, тут був чорнозем, а тепер Чорнобиль» (б-ф №2), сезонний перегляд «Про гриби нічого не знаєш, що ж у лісі ти шукаєш?» (б-ф №6).

Використовуючи різні форми і методи бібліотечної роботи, працівники ЦБС м. Коростеня намагаються підвести юних читачів до усвідомлення себе частинкою Землі, до роздумів над екологічними проблемами, пробудити в них небайдуже ставлення до навколишньої природи, долучити їх до читання літератури з природничо-екологічної тематики.

Основи екологічної свідомості найкраще закладати з найменшого віку. Головним завданням у роботі бібліотек з читачами молодшого шкільного віку та дошкільнятами є формування в них початкових уявлень про оточуючий світ. Але, щоб пізнавати світ, потрібна фантазія і обов'язково зацікавленість. Тому в роботі з дітьми цього віку працівники бібліотек застосовують ігрові, розважально-пізнавальні форми роботи. Найбільш популярними формами еколого-природничих заходів стали: екологічні вікторини «Крилаті мандрівники» (б-ф №6), шоу-вікторина «Птахи – наші друзі» (б-ф №8), бліц-турнір «Свій край – кожній пташині рай» (б-ф №4), гра-подорож «Чудо ліки поряд з нами» (б-ф №3), гра-фантазія «Якби тварини вміли говорити» (б-ф №4), екологічний брейн-ринг «Природа – як картина Рафаеля» (б-ф №8), подорож «По заповідним місцям України» (б-ф №7), гра-вікторина «День води» (б-ф №2).

Клуби та гуртки є найбільш впливовою формою популяризації екологічних знань. В дитячих бібліотеках нашої системи створені і працюють клуби для школярів: «Юних любителів природи» при бібліотеці ім. Л.Українки та клуб «Всезнайко» (бібліотека-філія №3), деякі засідання якого також присвячені природознавству. Основна їх мета – виховувати в дітей дбайливе ставлення до природи, прагнення берегти і примножувати її багатства, а також залучення до читання літератури природознавчої тематики. Клуби мають свої статuti, плани роботи. Девіз клубу «Юних любителів природи» - «І щоб у світі не сталося біди, шануй природу усюди й завжди».

В річному плані роботи бібліотеки-філії №1 засідання клубу виділені окремим проектом «Несіть добро у світ природи». У роботі клубів використовуються різні форми роботи: книжкові виставки, огляди, подорожі, вікторини, конкурси, інформаційно-пізнавальні години, уроки спостереження, свята. Це, наприклад, година милування природою «Чим пахне весна», еко-свято «Природи неповторную красу я серцем, словом, пензлем захищу», усний журнал «Айсберги – безмірне джерело чистої води», інформдос'є «Жителі пустелі Калахарі», віртуальна мандрівка «Пасіка-скарбниця здоров'я», казкова феєрія «Прощання з літом» (за твором М.Сингаївського), поетичний салон «Земле моя, солов'їне Полясся» (б-ф №1); засідання клубу «Всезнайко», яке пройшло у формі екологічного калейдоскопу «Вода – це здоров'я, вода – це краса, вода – це цілюща ранкова роса».

Тематика занять різноманітна: від виробів з природного матеріалу, малюнків на асфальті до діалогових форм спілкування та слайд-шоу. Година екологічних роздумів «Наша планета – колиска життя», яка пройшла в рамках засідання клубу «Всезнайко», мала на меті показати дітям унікальний світ природи, навчити любити свою землю. Маленькі читачі малювали на асфальті і захищали свої малюнки віршами та піснями. Цей масовий захід став одним із способів формування екологічної культури дітей.

Засідання клубу «Юних любителів природи» поєднують в собі представлену інформацію у формі бесіди, уроку, з наочними формами бібліотечної роботи – як традиційними для нас – книжковими виставками, переглядами літератури, так і з використанням сучасних комп'ютерних технологій – слайд-шоу та показ фільмів з мережі Інтернет. Інформаційний дайджест «Катаклізми – агресія природи чи виправдана закономірність?» включав в себе перегляд слайд-шоу «Гнів природи»; дискусія «Титанові хроніки або врятуємо Полісся» - перегляд документального фільму з теми засідання. В рамках клубу «Юних любителів природи» були проведені віртуальні подорожі: «Сім природних чудес України» та «Яке воно, життя на полюсах?».

Під час проведення в центральній бібліотеці еко-мандрівки «Наша планета – колиска життя» увазі учнів старших класів була запропонована також слайд-презентація «Природні чудеса землі» та вікторина «Ботанічна стежка». Квітень багатий на екологічні дати у календарі, тому в ЦБ ім. М. Островського майже кожного року проходять місячники екологічних знань, в рамках яких готуються і проводяться цілі низки масових заходів: підготовлений літературно-екологічний круїз «Наш світ живий і розмаїтий, довкілля наше – чарівне». Проведення заходу було висвітлено у місцевій газеті «Вечірній Коростень» (за 18 квітня).

Як показала практика, клуб – найбільш сприятлива форма популяризації екологічних знань, яка покликана формувати дбайливе ставлення до природних багатств України, залучати до активної екологічної діяльності.

Актуальним напрямком екологічної культури є еко-краєзнавство, куди може бути включений і еко-туризм. Це дозволяє користувачам бібліотеки долучитись і до історії рідного краю, і дбайливо ставитися до природи: тематичну полицку літератури «Заповідні місця Полісся» (ЦБ), інформаційне дос'є «Водні ресурси Житомирщини» (б-ф №3), книжкова полицка «Цілющі скарби рідного краю» (б-ф №7); бібліотекарями ЦБ оформлена фотовиставка «З природою віч-на-віч», де користувачі мали нагоду насолоджуватись як мальовничими куточками природи нашого краю, так і поетичними рядками поетів-земляків.

До речі, конкурси фотографій або фотовиставки вже стали популярною формою в роботі наших бібліотек. Б-ф №4 запропонувала своїм читачам конкурс фотографій «Себе я бачу в дзеркалі природи», фото-виставку до заходу «Тваринний світ у цифрах» підготували працівники б-ф №1.

У своїй діяльності бібліотеки звертаються до найгостріших сучасних екологічних проблем. Працюючи з періодичними виданнями, бібліотекарі збирають матеріали з екології нашого краю в місцевих газетах та про екологічну ситуацію в Україні в центральних періодичних виданнях, формуючи тематичні папки-теки за темами: «Бережемо ліс. Поки він ще є», «Наші річки –

наше здоров'я», «Рятуймо місто від сміття», «Перлина рідного краю. Ходаківський дендропарк» (ЦБ); в б-ф №2 є такі папки-досьє: «Екологічна ситуація в місті Коростень», «Чорнобильський дзвін, як набат, як спокута, його нам ніколи не забути!»; у б-ф №3 – «Цікавий світ природи»; «Екологічні проблеми Коростенщини» (б-ф №5).

При підготовці до масових заходів бібліотекарі звертаються до цієї інформації, демонструють книжкові виставки, перегляди літератури, а учні та студенти використовують цей матеріал при написанні доповідей, рефератів на екологічну тему.

Робота бібліотек з формування екологічної культури різнопланова і дозволяє користувачам зрозуміти злободенність екологічних проблем. Для інформування більш широкої аудиторії про масові заходи екологічного спрямування бібліотеки системи висвітлюють свою роботу на сторінках місцевих ЗМІ.

На сторінках блогу міської ЦБС «БібліоШЕЛЕСТ» інформували користувачів Інтернет-мережі про проведені в бібліотеках екологічні та природоохоронні масові заходи. Це публікації: «Чорнобилем обпалені слова» (ЦБ), «Лісів замріяна печаль» (б-ф №7), «Багрянець осені у водоспаді звуків» (ЦБ), «Живої природи душа промовляє...» (б-ф №2), «Чари трояндового вересня» (ЦБ), «Здоров'я без ліків і довголіття без хвороб» (б-ф №4) та ін. Для прикладу надаються детальні описи декількох заходів, які проходили в стінах міських бібліотек.

У читальній залі міської бібліотеки-філії №2 було проведено День екології «Від екологічного просвітництва до екологічної культури».

Учні 8-х класів міського ліцею мали змогу відвідати екологічний вечір «Збережемо довкілля заради життя».

Захід відкрила уквітчана дівчина-Земля, яка тримала в руках глобус, закликаючи всіх присутніх

турботливо і бережливо ставитись до навколишнього середовища. Увазі школярів було представлено слайд-презентацію «Екологічні проблеми сучасності та шляхи їх вирішення» та відео-кліп на авторську пісню читача бібліотеки Анатолія Вигівського «Черная быль».

Завідувачка бібліотеки Тетяна Маєвська детально проаналізувала екологічну ситуацію, що склалася у світі і в Україні в цілому та нашому краї зокрема.

З метою популяризації літератури екологічної тематики бібліотекарем Інною Архипчук було проведено огляд видань, представлених на тематичному перегляді літератури.

Учні, передаючи одне одному мікрофон, розмірковували над запитанням «Що я буду робити, щоб світ навколо став чистішим?». Кожний учасник отримав інформаційний бюлетень «Еко-порадник» та «Календар екологічних дат», що розробила та видала бібліотека. Наприкінці вечора виступила вчитель біології міського ліцею Лілія Тагун і звернула увагу присутніх на те, що всі екологічні проблеми взаємопов'язані й тому можуть бути вирішені в комплексі.

Для активних відвідувачів книгозбірні віком 9 – 10 років відбувся конкурс малюнка «Бережімо планету Земля – вона в нас одна!». Переможцями стали учні ліцею Владислав Федоренко, Тетяна Носова, Олег Ведякін, які були нагороджені медалями «Юному художнику» та отримали призи.

Дорослі відвідувачі бібліотеки мали змогу подискутувати на тему «Екологія Коростенщини: діагноз ставить населення».

Отже, екологічна свідомість – це розуміння необхідності охорони навколишнього середовища, усвідомлення того, що кожна людина несе відповідальність за збереження життя на землі. Нам вкрай необхідне фізичне очищення від бруду, неохайності, недоглянутості і мотлоху, інакше виростимо покоління, для якого бездумне, хамське ставлення до довкілля стане нормою.

Люби природу не як символ
Душі своєї,
Люби природу не для себе,
Люби для неї.

М. Рильський

Сьогодні вже ні в кого не виникає сумнів в тому, що забруднення оточуючого середовища веде до втрати здоров'я. Чисте довкілля залежить від нас самих. Бібліотека-філія №4 за підтримки депутата районної ради Андрія Медини організувала і провела акцію «Ми всі володарі природи, тож збережемо її вроду», метою якої було привернути увагу жителів мікрорайону «Київський» до проблеми зі сміттям, прибирання та приведення у належний стан території біля бібліотеки та клубу, прибудинкових територій.

У проведенні акції активну участь взяли користувачі бібліотеки, члени клубу «Спорт для всіх» та всі небайдужі. Ми засуджуємо вчинки тих, хто смітить у парках та на вулицях, але на цьому не зупиняємось. І власним прикладом довели, що можна зробити наше місто чистішим. Але, на жаль, проблема зі сміттям є чи не однією з найбільш актуальних для сьогодення.

Флешмоб «Ми за чисте довкілля» привернув увагу перехожих, показав, що не потрібно залишатися байдужим та чекати, що хтось прибере замість нас, адже спільними зусиллями можна зробити наші вулиці чистими і комфортними. А вислову «Чисто не там, де прибирають, а там, де не сміять!» дотримуються не всі і свою актуальність він не втратить ніколи. Проведення таких акцій дає змогу об'єднатися навколо свідомого ставлення до збереження довкілля, очистити від сміття бодай невеличку ділянку свого міста, власноруч створити красу навколо себе.

Заповітні трави життя... Так ніжно і ласкаво казали люди про лікарські рослини. В цих словах і захоплення чудовими властивостями зелених цілителів, і відданість, і подяка матері-природі за подароване зцілення! Століття минали за століттями і люди все глибше проникали в таємниці, сховані в цілющих коренях, листі, квітах. Травники, що знали ці таємниці, передавали свої знання з покоління в покоління. Лікування рослинами і в наш час не втратило своєї актуальності.

Година спілкування «До здоров'я – щоб не згасли посмішки» відбулася в читальній залі міської бібліотеки-філії №2 в рамках бібліотечної служби «Турбота», що діє при книгозбірні. На захід були запрошені представники старшого покоління читачів бібліотеки, яких цікавлять питання лікування нетрадиційними методами. Для читачів було оформлено розгорнуту книжкову виставку «Шукайте лікаря в природі!».

Бібліотекар Ірина Вигівська ознайомила всіх присутніх з літературою про фітотерапію як одну з найбільш стародавніх медичних наук, яка зберігає в собі знання про цілющу силу рослин, та звернула увагу на окремі системи лікування.

Змістовною була розповідь Ніни Чаленко – лікаря-консультанта інформаційно-діагностичного центру «Нове життя», який нещодавно почав працювати в нашому місті, про корисні властивості рослин та лікування захворювань за допомогою фітотерапії. Пасічник Олексій Лоук розповів про мед, його різновиди, про інші продукти бджільництва, про те, як відрізнити натуральний мед від штучного і пригостив усіх власним запашним медом.

Учасники заходу по-сімейному, в теплій, невимушеній атмосфері спілкувалися між собою, задавали питання спеціалістам. У фітобарі «Природа лікує» присутні мали змогу випити трав'яного чаю, послухати музику для душі, одержати різноманітні рецепти фіточаїв.

В усі часи люди піклувалися про своє здоров'я, дбали про нього, створювали нові ліки від хвороб, зміцнювали свій організм, щоб надовго залишатися бадьорими і життєрадісними. Жоден лікар, жодна державна програма не зроблять нас здоровими, бо це великою мірою залежить від нас самих, адже 75% випадків захворювань є наслідком безвідповідального ставлення до власного здоров'я, лінощів і небажання працювати над собою.

Бібліотека-філія №4 запросила своїх користувачів на інтелектуальне казино «Здоров'я без ліків і довголіття без хвороб». В невимушеній атмосфері з'ясовували критерії цінностей людського життя та його неповторність. Кожен міг висловити свою думку, поставити запитання, поділитися досвідом, дати пораду. На зустріч була запрошена лікар-терапевт Кошелюк Тетяна Юріївна, яка багато цікавого розповіла про нетрадиційні методи лікування, дала відповіді на питання присутніх.

Бібліотекарі доповнили її розповідь слайд-презентацією «Лікарські рослини навколо нас».

Люди завжди опікувалися тим, як зберегти своє здоров'я, підвищити працездатність, подовжити період активного довголіття. І хоч медицина не стоїть на місці, рослини залишаються цінним скарбом для лікування, інтерес до них зростає.

Останнім часом з'явилося багато книг, журнальних статей про лікарські властивості рослин. Бібліотекарі підготували перегляд літератури «За здоров'ям? – До бібліотеки!», де представили широкий спектр літератури, пов'язаної з лікарськими рослинами – довідники, книги та періодичні видання

про дерева, кущі, трави, ягоди, які мають лікувальні властивості. Підібрали книги, в яких розповідається про різноманітні способи лікування захворювань народними методами, найпоширеніші в медицині лікарські рослини та про їх використання в лікувальній практиці.

Після закінчення зустрічі всім присутнім бібліотекарі роздали власноруч створені буклети «Є в кожній травинці цілюща сила» та «Як поліпшити пам'ять та увагу».

Зустріч була цікавою та жвавою, адже тема здоров'я завжди є актуальною. Найпростіше і найскладніше – це взяти відповідальність за своє здоров'я. Але якими б ми зайнятими не були, пам'ятаймо, що життя у нас одне, і як ми його проживемо, великою мірою залежить від нас.

У 2016 році в бібліотеках ЦБС м. Коростеня також заплановано ряд заходів з екологічної тематики, а саме: єдиний день екологічної інформації «Дзвони Чорнобиля стогоном будять, щоб від нещастя світ зберегти», мультимедійна подорож «Дива й таємниці планети Земля», книжково-ілюстративна виставка «Природа – джерело життя і краси», туристична мозаїка «Туристичні принади України» (ЦБ), година екодизайну «Дивлюсь на світ очима квітів», відеоурок «Виживання тварин взимку», віртуальний репортаж «Природничо-заповідний фонд Коростенщини», бібліомікс «Навіщо рибалці GPS та інші ресурси?», гід-аплікація «Похід по-українськи: садиби зеленого туризму», бібліоагросорті «Органічний дивограй» (б-ф №1), брейн-ринг «Я – моє життя – моє здоров'я», літературно – екологічний вісник «На розпеченім серці реактор», голосні читання «Чорна спадщина Чорнобиля», екоквест «Станьмо ангелами Землі!», віртуальний екологічний моціон «Прогулянка рідною планетою», година екологічного дизайну «Дивлюсь на світ очима

квітів» (б-ф «2), постійнодіюча виставка-фантазія про пори року: «Барвами буяє рік», «Зима – чарівниця», «Фестиваль весняних кольорів», «І вкрились луки цвітом, вітаючись із літом», «Осінь барвиста, щедра та мила, знову врожаєм всіх пригостила», бібліотечно-екологічна прогулянка «Річки, озера та моря на Землі є недарма», літературний набат «Довкілля б'є на сполох» (б-ф №3), інтелектуальне казіно з екології «Здоров'я без ліків і довголіття без хвороб», благодійна акція до Дня довкілля «Менше сміття – краще життя», година-реквієм «Голосить дзвін стривожено у квітні» (б-ф №4), книжкова виставка-застереження «Людино, збережи планету!», тематична поличка «Чорнобиль – це трагедія віків, її ні словом, ні пером не передати», аукціон екознань «Ми всі господарі природи, тож бережімо її вроду», екологічна година «Від рослини до людини», огляд літератури «Зелене диво Землі» (б-ф №5), інформаційний калейдоскоп «Грізна зона. 30 років. З центром на Чорнобильській АЕС», перегляд літератури «Чорнобиль: трагедія, подвиг, пам'ять», міні-виставка «Шануймо ж все, що зветься, так просто і коротко – Природа!», віртуальна подорож «Софіївка – парк перлина», година цікавих повідомлень «Тварини – національні символи країн світу» (б-ф №6), година екологічних знань «Довкілля залежить від нас», гра-спостереження «Якою буде погода, підкаже природа», година природолюба «Всі рослини і тварини вкрай потрібні для людини», книжкова виставка «Чорнобильський полин...», година екологічної мудрості «Складемо величну оду про цілющу живу воду», книжкова поличка «Зелена перлина планети» (б-ф №7), година-застереження «Той «чорний» квітень не забути нам повік», детективно-повчальна розповідь «Кілька порад доречних, щоб життя було безпечним» (б-ф №8).

Сьогодні екологічні знання та екологічна культура мають бути невід'ємною частиною всебічно розвинутої людини і досягти цього можна лише завдяки наполегливій просвітницько-виховній роботі. То ж перед бібліотеками нашого міста і надалі стоїть завдання формування екологічної культури читачів, виховання любові до природи, готовності берегти і примножувати її багатства.

Давньокитайський філософ Гуань-цзи говорив: «Розраховуєш на рік – саджай рис. Розраховуєш на 10 років – саджай дерево. Розраховуєш на 100 років – освічуй людей». Тому завдання бібліотек м. Коростеня – дивитися в майбутнє, виховувати екологічно грамотне покоління.